

Nr 3.

Ankom till riksdagens kansli den 23 mars 1944 kl. 12 m.

*Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning
av väckt motion om utredning av alkoholistvårdsproblemen.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 107, hava herr *Franzon* och herr *Karlsson, Gottfrid*, hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av alkoholistvårdsproblemen, varvid speciellt torde beaktas ett eventuellt inrättande av en undersökningsstation med sorterande karaktär för å anstalt internerade eller frivilligt ingångna alkoholister.

Inom andra kammaren har väckts en likalydande motion nr 241.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen I:107.

Över motionen har utskottet inhämtat yttranden från medicinalstyrelsen och socialstyrelsen, varjämte utskottet berett svenska läkaresällskapet och nykterhetsnämndernas riksförbund tillfälle yttra sig i anledning av motionen.

Medicinalstyrelsen har i sin tur hört överinspektören för sinnessjukvården, vilken tillstyrkt den föreslagna utredningen och därvid uttalat, bland annat, att det medicinska inflytandet på hithörande frågor här i landet hittills icke fått göra sig tillräckligt gällande, ävensom framhållit önskvärdheten av ökade differentieringsmöjligheter inom vårdformerna för alkoholistklientelet. *Medicinalstyrelsen*, som ansluter sig till vad överinspektören för sinnessjukvården anför, framhåller för egen del, att möjligheterna att undersöka alkoholister på grund av brist på vårdplatser å medicinska sjukhusavdelningar för närvarande icke äro tillräckliga. Då tillgodoseendet av sjukvårdens behov av dylika vårdplatser i huvudsak är en landstingens och städernas utanför landsting angelägenhet, kan det, då inkomsterna av rusdryckshanteringen i huvudsak inflyta till statsverket, ifrågasättas, huruvida icke för här avsedda vårdplatser statsbidrag borde utgå. För vetenskapliga undersökningar och forskning å alkoholsjukdomarnas område synes det dessutom styrelsen erforderligt, att vid centralt beläget sjukhus en avdelning med dessa särskilda uppgifter inrättas, för vilka staten skulle bestrida samtliga kostnader.

Socialstyrelsen erinrar om att anstaltsklientelet icke utgör ett genomsnitt av hela alkoholistvårdsklientelet utan är ett urval härav, som genomsnittligt är av sämre psykisk beskaffenhet. Ju bättre den förebyggande verksamheten genom

nykterhetsnämnderna bedrives, dess starkare gör sig denna urvalstendens gällande. Det procentuella antalet psykiskt sjuka, abnorma och defekta individer bland anstaltsklientelet har under de senare åren ökat. Ingen av de sexton anstalter med tillhoppa omkring 1 000 vårdplatser, som för närvarande äro verksamma inom alkoholistvården, är organiserad och utrustad så, att den lämpar sig för att omhändertaga och vårda psykiskt icke normala människor, utan anstalterna äro tvärtom anordnade för ett presumerat normalt klientel; tillkomsten under år 1943 av en liten sinnessjukavdelning på Svartsjöanstalten medförde icke någon nämnvärd ändring härutinnan. Samtliga anstalter utom två äro öppna anstalter. De stå icke under medicinsk ledning och anstaltspersonalen har i allmänhet icke sjukvårdsutbildning. Att på anstalter, organiserade och beskaffade på detta sätt, omhändertaga och vårda ett stort antal psykiskt sjuka och abnorma människor har självfallet erbjudit stora svårigheter och medfört betydande olägenheter. De praktiska svårigheter, som vållats av det stigande antalet psykiskt sjuka och abnorma bland alkoholistanstaltsklientelet, ha anstalterna i allmänhet icke lyckats bemästra genom att söka hjälp av sinnessjukhusen. Sinnessjukvården är ju i hög grad överbelastad och har därför svårt att taga emot vårdbehövande, som redan äro omhändertagna å anstalt. Behovet av sinnessjukvård hos anstaltsalkoholisterna är vidare ofta mera övergående. Mången gång lyckas det inte för anstalterna att skaffa ens tillfällig sinnessjukvård för oroliga vårdbehövande alkoholister, som icke lämpligen kunna vårdas å öppna alkoholistanstalter. Frågan om en mera ändamålsenlig vård och behandling av dessa vårdbehövande framfördes av socialstyrelsen till Kungl. Maj:t i utlåtande den 13 oktober 1937. I utlåtandet uttalade styrelsen, bland annat, att frågan om en evakueringsanstalt för psykiskt abnorma, asociala individer av olika slag syntes böra bliva föremål för utredning. Denna framställning har ännu icke föranlett någon åtgärd. Den specialanstalt för alkoholister, varav socialstyrelsen anser behov föreligga, bör enligt styrelsens mening ha följande uppgifter:

- 1) huvuduppgiften att bereda vård åt psykiskt sjuka och abnorma alkoholister;
- 2) att vara vårdanstalt för vissa kroppssjuka, som icke lämpligen kunna vårdas på annan alkoholistanstalt;
- 3) att vara undersöknings- och vårdanstalt för alkoholmissbrukare, som själva söka behandling eller av läkare inremitteras för vård;
- 4) att vara diagnostisk central för hela alkoholistanstaltsvården, dit övriga anstalter kunde remittera oklara fall för undersökning;
- 5) att vara vetenskaplig forskningscentral för alkoholismens samtliga kliniska problem; samt
- 6) klinisk undervisningscentral för alkoholsjukdomarna.

Med avseende å den vetenskapliga forskningsuppgiften enligt punkt 5) här ovan har socialstyrelsen uttalat, att den bör omfatta den viktiga frågan om

de individuella orsakerna till alkoholmissbruket. Med hänsyn till alkoholvanans stora utbredning är det betydelsefullt att vinna klarhet om orsakerna till att somliga individer bliva alkoholister, medan andra som leva under i stort sett likartade förhållanden icke bliva alkoholister. Ökad insikt härom torde ge bättre möjligheter att lösa det viktiga praktiska problemet att skapa en vetenskapligt grundad teknik för att bota alkoholmissbrukaren. Den under punkten 6) angivna uppgiften för det föreslagna alkoholistsjukhuset anser socialstyrelsen vara den icke minst viktiga. Det förhåller sig nämligen så, att någon egentlig undervisning angående alkoholsjukdomarna och alkoholismens problem icke ingår i den svenska läkarutbildningen. Följden härav är att i själva verket endast ett fåtal läkare äro orienterade angående alkoholproblemets medicinska och sociala sidor. För en gynnsam utveckling av alkoholistvården är det emellertid synnerligen viktigt, för att icke säga ett huvudvillkor, att läkarna i allmänhet äga goda insikter på detta område.

Socialstyrelsen finner det vara angeläget, att en specialanstalt för alkoholister kommer till stånd. Frågan om organisationen och den tekniska utrustningen av en anstalt med de omfattande uppgifter, som böra tillkomma denna, är emellertid komplicerad och bör bli föremål för särskild utredning. Socialstyrelsen tillstyrker därför motionen i vad den avser en skyndsam utredning om anordnandet av en särskild medicinsk specialanstalt för alkoholister.

Svenska läkaresällskapet och nykterhetsnämndernas riksförbund tillstyrka den föreslagna utredningen.

I motionen har framhållits behovet av en förbättring utav alkoholistvården i landet. Av den i ärendet förebragta utredningen har också på ett övertygande sätt bestyrkts, att förhållandena på detta område icke äro tillfredsställande. Sålunda torde alkoholistvården bliva lidande på att det för närvarande i stor omfattning saknas möjligheter att bereda alkoholisterna sådan specialvård, som är betingad av den särskilt ur medicinsk synpunkt förefintliga artskillnaden mellan olika fall. Överhuvud taget synas de medicinska synpunkterna på alkoholistvården icke vunnit tillräckligt beaktande. En brist är även att — såsom socialstyrelsen påpekat — någon undervisning i alkoholistvård icke ingår i läkarutbildningen. Med hänsyn till vikten ur vårdsynpunkt av att de innersta orsakerna till alkoholismen klarläggas och då denna fråga icke torde vara av vetenskapen till fullo löst, får utskottet vidare understryka betydelsen av att den vetenskapliga forskningen på området lämnas tillfälle att genom nya rön öka insikten om hithörande problem.

Då alkoholistvården sålunda obestriddligen måste anses vara i behov av en förbättring, får utskottet tillstyrka en utredning i ämnet, därvid här ovan angivna synpunkter torde vinna beaktande. Särskilt torde böra övervägas inrättandet av en sådan specialanstalt för alkoholister, som av motionärerna och socialstyrelsen ifrågasatts, med uppgift icke blott att bereda vård åt vissa slag av

Utskottet.

alkoholister utan även att vara en diagnostisk central för hela alkoholistanstaltsvården jämte en central för vetenskaplig forskning och klinisk undervisning i fråga om alkoholsjukdomarna. Tilläggas må, att utskottet icke förbisett, att stora kostnader kunna komma att bliva förenade med en omläggning av alkoholistvården i enlighet med vad här ovan ifrågasatts. Därest en förbättring av denna vård kan komma till stånd och om till nyttigt arbete i samhällets tjänst kunna räddas människor, som eljest skulle ligga samhället eller anhöriga till last, synes emellertid det allmänna icke böra undandraga sig de härmed förenade utgifterna.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning snarast möjligt av alkoholistvårdsproblemen.

Stockholm den 16 mars 1944.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heüman, Franzon, Nils Elowsson, Carl Eric Ericsson, fru Sjöström-Bengtsson* och herr *Wahlund**.

* Ej närvarande vid justeringen av utlåtandet.